

Asia: VM/1143/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Digi-ja väestötietovirastoa koskevaksi lainsäädännöksi sekä laeiksi eräiden rekisterihallintoa koskevien lakien muuttamisesta

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit luonnoksesta

-

Organisaatiouudistus

Kommentit virastojen organisointia koskevista ratkaisuksista yleisesti

Organisaatiouudistuksen taustalla on pitkään jatkunut selvitystyö maistraattien toiminnan uudelleenorganisoinnista. Suomen Lakimiesliitto kannattaa maistraattien toimivallan muuttamista valtakunnalliseksi.

Luonnoksessa on valittu viime vaiheessa tutkituista vaihtoehtoista maistraattien ja Väestörekisterikeskuksen tehtävien yhdistäminen ja samalla toiminta-ajatuksen painottaminen uudella tavalla yhteiskunnan digitalisoinnin edistämiseen. Teknisesti ratkaisu on poikkeuksellinen – kansalaisia suoraan palvelevien yleishallintotehtäviä hoitavien valtion paikallisviranomaisten tehtävien ja henkilöstön siirtäminen kooltaan pienempään ja kapeamman sektorin tehtäviä hoitavaan valtion keskushallinnon viranomaiseen. Samalla siis yhdistetyn viraston tehtävää suunnattaisiin vahvastikin varsin väljästi määriteltyyn yhteiskunnan digitalisaation edistämiseen.

Lakimiesliitto pitää hyvänä, että valitussa ratkaisuvaihtoehdossa maistraattien tehtäviä, lukuun ottamatta kuluttajaneuvontaa, ei pilkota eri viranomaisten hoidettaviksi.

Lakimiesliitto toteaa, että maistraatit huolehtivat varsin merkittävistä oikeusturvatehtävistä suomalaisessa yhteiskunnassa esimerkiksi holhousviranomaisina ja tuottavat tarpeellisia oikeudellisia palveluja niin kansalaisille kuin elinkeinoelämälle. Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien yhdessä ylläpitämä väestötietojärjestelmä on yhteiskuntamme merkittävin perusrekisteri. Näiden viranomaisten yhdistäminen pitää sisällään potentiaalisia hyötyjä – esimerkiksi palvelujen digitalisointiin ja muuhun kehittämiseen sekä viranomaisviestintään käytettävissä olevien resurssien keskittämisen kautta saatavina konkreettisina hyötyinä. Yhdistetty virasto olisi tehtäviltään hyvin heterogeeninen ja sen tuloksekas strateginen johtaminen ja strategian

kirkastaminen varsinkin toiminnan ensimmäisinä vuosina olisi epäilemättä hyvin haastavaa. Riskinä on, että yhdistetyn viraston sisällä resursseja suunnataan uudelleen niin, että ehkä vähemmän muodikkaat peruspalvelut kärsivät.

Kommentit lakiin Digi- ja väestötietovirastosta

Lakimiesliitto edellyttää, että yhdistetyn viraston hoidettavaksi tulevat merkittävät oikeusturvatehtävät ja muut oikeudelliset tehtävät resurssoidaan jatkossa riittävästi ja että niitä hoitavat oikeudenhoidon ammattilaiset voivat toimia ympäristössä, joka arvostaa heidän tärkeää työtään. Organisaatiouudistus ei saa johtaa kansalaisten oikeusturvapalveluiden tason heikkenemiseen. Näistä lähtökohdista pidämme tarpeellisena muuttaa ehdotetun Digi- ja väestötietovirastosta annettavan lain 1 ja 3 §:ää niin, että viraston keskeinen oikeusturvatehtävä mainitaan toiminta-ajatuksessa ja tärkeimmät oikeudelliset palvelut eritellään 3 §:n 1 momentissa niiden painoarvoa vastaavalla tavalla – esimerkkinä näistä holhousviranomaisen palvelut ja todistajapalvelut. Tässä yhteydessä on mainittava myös, että ehdotettu viraston uusi nimi kuvaa sen tehtäviä vain osittain. Oikeusministeriön mahdollisuus osallistua viraston oikeusturvapalvelujen ohjaukseen ja resurssien jakoon on myös turvattava.

Muu rekistereitä ja tiedonhallintaa koskeva sääntely

Yleiset kommentit virastojen tietojen käsittelyä koskevista ratkaisuksista

-

Kommentit väestötietolain (661/2009) muuttamisesta

-

Kommentit Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettavaan lakiin

-

Kommentit muihin viraston tietojenkäsittelyä koskeviin säännöksiin

-

Tekniset säädösmuutokset

Kommentit säädösten valmistelusta ja muutostarpeiden kartoituksesta

Lakimiesliitto kiinnittää huomiota toimivaltasääntelyyn Digi- ja väestötietoviraston ja Ahvenanmaan valtionviraston välillä. Luonnoksessa lähdetään siitä, että toimivallan jakautuminen esimerkiksi isyyden vahvistamisessa ja holhousviranomaisen tehtävissä kävisi ilmi Ahvenanmaan valtionvirastosta annettavaksi esitetystä laista (HE 14/2018 vp.) ja ehdotetuista yleisluontoisista säännöksistä, joissa todettaisiin, että Ahvenanmaan maakunnassa ao. substanssilaisissa Digi- ja väestötietovirastolle säädetyt tehtävät hoitaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Lakimiesliiton mielestä valittu säädöstekniikka tuottaa tarpeetonta epämääräisyyttä toimivaltaisen viranomaisen määräytymiseen. Lakiehdotusten perusteella olisi tulkinvaraa esimerkiksi,

kummalta virastolta tulisi hakea edunvalvontavaltuutuksen vahvistamista, jos valtuutetun kotikunta on Ahvenanmaalla ja valtuuttajan Manner-Suomessa; tai miltä viranomaiselta tulisi hakea holhousviranomaisen lupaa, kun päämiehen kotikunta on Manner-Suomessa ja myyntiluvan kohteena oleva kiinteistö Ahvenanmaalla. Myös tässä lakiesityksessä tulisi valita hallituksen esityksessä 14/2018 käytetty tapa, jossa toimivallan peruste on kirjoitettu selkeästi auki substanssilakien säännöksiin. Esimerkiksi HE 14/2018 lakiesityksessä numero 15 yhdistyslain muuttamiseksi ehdotetaan lain 4 § kuulumaan ”Yhdistystä, jonka toimintaan kuuluu harjoittaminen ampuma-aseiden käyttöön ja joka ei ole yksinomaan metsästystä varten, ei saa perustaa ilman Valtion lupa- ja valvontaviraston tai, jos yhdistyksen kotipaikka on Ahvenanmaalla, Ahvenanmaan valtionviraston lupaa.”, eli sidotaan toimivalta selkeään kriteeriin, yhdistyksen kotipaikkaan.

Puuttuuko lausuntopyynnön liitteenä olevasta luettelosta (Liite 2) jokin laki, jota olisi muutettava organisaatiouudistuksen myötä?

-

Esityksen vaikutukset

Kommentit esityksen vaikutuksista

Esityksellä voi olla huomattavia vaikutuksia maistraattien asiakkaisiin. Viittaamme tältä osin Organisaatiouudistus-kohdassa lausumaamme.

Muut kommentit

Muut kommentit

Pidämme tärkeänä, että oikeudellista asiantuntemusta edellyttävien tehtävien asianmukainen hoitaminen varmistetaan myös virkojen kelpoisuusvaatimuksia käyttämällä. Kannatamme ylemmän oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon säilyttämistä henkikirjoittajan viran kelpoisuusvaatimuksena asetustasolla, kuten nykyisin ja pidämme tervetulleena kehityksenä tämän kelpoisuusvaatimuksen nimenomaista asettamista vaatimaan holhousoikeudelliseen ratkaisutoimintaan, kuten luonnoksessa holhoustoimesta annetun lain 85 §:n ja edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 41 §:n muuttamisesta on ehdotettu.

Kivelä Petteri
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry